

PONUĐA LISABONA U PROGRAMIMA HRVATSKIH TURISTIČKIH AGENCIJA

Žitnik, Kristijan

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:645522>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-05**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ UGOSTITELJSTVA

Kristijan Žitnik

PONUDA LISABONA U PROGRAMIMA HRVATSKIH
TURISTIČKIH AGENCIJA

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2019.

Kristijan Žitnik

**PONUĐA LISABONA U PROGRAMIMA HRVATSKIH
TURISTIČKIH AGENCIJA**

ZAVRŠNI RAD

Veleučilište u Karlovcu

Poslovni odjel

Preddiplomski stručni studij Ugostiteljstva

Kolegij: Poslovanje turističkih agencija

Mentor: Ivan Pukšar, mag.oec., viši predavač

Matični broj studenta: 0618614027

Karlovac, listopad, 2019.

ZAHVALA

Ovim putem se želim zahvaliti profesoru Ivanu Pukšaru na prihvaćenom mentorstvu, strpljenju, pruženoj pomoći i udijeljenim savjetima pri pisanju samog završnog rada. Želim se zahvaliti i svim profesorima i asistentima Veleučilišta u Karlovcu na prenesenom znanju, trudu te susretljivosti u ove tri godine. Također, zahvaljujem se svim svojim prijateljima i prijateljicama što su bili nesebični, puni razumijevanja, iskreni prema meni i koji su mi pružili nezaboravne trenutke za vrijeme studiranja i boravka u Karlovcu.

Naposljetku, posebno se želim zahvaliti svojim roditeljima te baki i djedu koji su mi sve omogućili, bili velika podrška za vrijeme studiranja, uvijek bili uz mene i bodrili me kada je bilo najpotrebnije. Hvala Vam.

SAŽETAK

Lisabon kao jedan od najstarijih gradova na svijetu pruža bogatu turističku ponudu te obiluje povijesnim znamenitostima od kojih je nekolicina navedena i opisana u radu. Upravo radi svoje povijesti, umjetnosti te raznovrsnosti kulture, Lisabon je jedan od omiljenih destinacija turista te spada među glavne ponude hrvatskih turističkih agencija. U radu su obrađeni osnovni podaci o Portugalu kroz par rečenica kao što su broj stanovnika, površina, povijest i gospodarstvo. Lisabon kao glavna tema je detaljno obrađen kroz povijest, glavne odnosno najpoznatije i najposjećenije turističke atrakcije, gospodarstvo te prometnu povezanost. Naglasak rada je na turističkoj ponudi grada kao i primjeru ponude organiziranog putovanja u Lisabon od strane hrvatskih turističkih agencija Mondo i Elite travel.

Ključne riječi: Lisabon, povijest, turističke atrakcije, turizam, turističke agencije.

SUMMARY

As one of the oldest cities in the world, Lisbon offers a wealth of tourist attractions and is rich in historical sites, some of which are listed and described in the thesis. Due to its history, art and cultural diversity, Lisbon is one of the favorite tourist destinations and is one of the main offers of Croatian travel agencies. The thesis deals with basic information about Portugal through a few sentences such as population, surface area, history and economy. Lisbon, as the main topic, has been covered in detail through history, the main and the most famous and visited tourist attractions, the economy and transport connectivity. The emphasis of the thesis is on the tourist offer of the city as well as the example of organized travel to Lisbon by the Croatian travel agencies Mondo and Elite Travel.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Predmet i cilj rada	1
1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka	1
1.3. Struktura i sadržaj rada	1
2. OPĆI PODACI PORTUGALA	2
3. POVIJEST LISABONA	4
4. LISABON DANAS.....	5
5. TURISTIČKE ATRAKCIJE LISABONA	6
5.1. Toranj Belem.....	6
5.2. Jeronimitski samostan.....	7
5.3. Spomenik otkrićima	8
5.4. Lisabonski oceanarij	9
5.5. Most Vasca De Game	10
5.6. Lisabonska katedrala.....	11
5.7. Dvorac sv. Jurja (Castelo de São Jorge)	12
5.8. Trgovački trg (Praça do Comércio)	13
5.10. Trg Rossio (Praça Dom Pedro IV.)	15
5.11. Trg Marquês de Pombal (Praça Marquês de Pombal)	16
5.12. Dizalo Santa Justa	17
5.13. Skulptura Krista kralja	18
5.14. Eduardo VII Park	18
5.15. Time Out Market Lisbon (Mercado da Ribeira)	19
5.16. Muzej Calouste Gulbenkian.....	20
6. PONUDA SMJEŠTAJA U LISABONU	21
7. TURISTIČKA AGENCIJA	22
7.1. Zadaci, poslovi i funkcije turističkih agencija	23
7.2. Turističke agencije emitivnog i receptivnog karaktera	25

8. PRIMJER ORGANIZORANOG PUTOVANJA U PROGRAMU HRVATSKIH TURISTIČKIH AGENCIJA.....	27
8.1. Mondo travel.....	27
8.2. Elite travel.....	31
9. ZAKLJUČAK	34
POPIS LITERATURE	35
POPIS ILUSTRACIJA.....	37

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovog rada je ponuda Lisabona u programima hrvatskih turističkih agencija prikazana na primjeru hrvatske turističke agencije Mondo i Elite travel. Cilj rada je detaljno obraditi, analizirati i pobliže prikazati Lisabon kao destinaciju koja obiluje povijesnim znamenitostima, raznovrсноšću kulture te predočiti zašto je Lisabon već dugi niz godina među omiljenim odredištima turista i među glavnim ponudama turističkih agencija. Kako domaćih tako i stranih.

1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci su prikupljeni na temelju pouzdanih i raznovrsnih internetskih stranica i članaka vezanih za samu temu. Također, korištena je i stručna literatura. Metode koje su primijenjene pri pisanju rada su metoda klasifikacije, povijesna metoda te deskriptivna metoda. Podaci su prikupljeni istraživanjem za stolom, tzv .eng. "desk research".

1.3. Struktura i sadržaj rada

Rad je podijeljen na devet ključnih poglavlja koji su usko povezani. Prvo poglavlje odnosi se na uvod u kojem je objašnjen predmet i cilj rada, izvori i metode prikupljanja podataka te struktura i sadržaj rada. Drugo poglavlje govori o općim podacima Portugala. U trećem poglavlju opisuje se nastanak Lisabona kroz njegovu povijest. U četvrtom poglavlju razrađuju se obilježja Lisabona danas, kroz njegovo gospodarstvo te prometnu povezanost. U petom poglavlju obrađene su najposjećenije i najatraktivnije turističke atrakcije koje turističke agencije uvrštavaju u svoj plan i program putovanja. Šesto poglavlje odnosi se na ponudu smještaja u Lisabonu. U sedmom poglavlju opisuju se zadaci i funkcije turističkih agencija. U osmom poglavlju prikazan je primjer organiziranog putovanja u programima hrvatskih turističkih agencija Mondo i Elite travel. Posljednje, odnosno deveto poglavlje odnosi se na zaključak u kojem je objašnjena tematika cjelokupnog završnog rada.

2. OPĆI PODACI PORTUGALA

Portugal, čiji službeni naziv glasi Portugalska Republika smješten je na jugozapadu Europe. Osnovan 1143.godine s ukupnom površinom od 92.212 km². Kontinentalni dio nalazi se na krajnjem jugozapadu Iberijskog poluotoka te tako čineći granicu na sjeveru i istoku sa Španjolskom čija duljina granice iznosi 1214 km, a na zapadu i jugu sa Atlantskim oceanom (duljina obale kontinentalnog dijela zemlje 1240 km). Teritorij Portugala obuhvaća još dvije autonomne pokrajine: arhipelag Madeire i Azora, smještene na Atlantskom oceanu. Arhipelag Madeire se sastoji od otoka: Madeira, Porto Santo, Desertas i Salvagens, dok se arhipelag Azora sastoji od 9 otoka i nekoliko otočića: Santa Maria, São Miguel, Terceira, Graciosa, São Jorge, Pico, Faial, Flores i Corvo.¹

Slika 1.: Karta Portugala

Izvor: <http://europa.bizhat.com>, (15.7.2019)

U Portugalu se razlikuju dvije vrste klima: oceanska i sredozemna. Na sjeveru zime su blage, a ljeta svježija. Temperaturne razlike između godišnjih doba su male, stoga na tom dijelu prevladava oceanska klima. Vruća ljeta te blage i vlažne zime karakteristične su za južni dio u kojem prevladava sredozemna klima zbog utjecaja Mediterana. Prema popisu stanovništva iz 2019. u Portugalu živi 10,276,617 ljudi koji bilježi dugogodišnji postepeni pad broja stanovnika u odnosu na 2012.godinu kada je taj broj iznosio 10,542,398 ljudi. Kao jedna od najstarijih svjetskih država i nacija član je EU od 1986., a Euro zone od siječnja 1999. godine. Zemlja ima povoljan geoprometni položaj (europska zemlja prostorno najbliža američkom tržištu), kvalitetnu i vrlo razvijenu infrastrukturu (ceste, željeznica, pomorske i zračne luke), osobito telekomunikacije.² Kada govorimo o emigracijama koje su vezane za zemlje EU, Portugal ima najveću stopu u odnosu na ukupno stanovništvo. Trenutačno oko 20% Portugalaca živi izvan zemlje.

¹ Veleposlanstvo Portugala u Hrvatskoj, www.zagreb.embaixadaportugal.mne.pt, (15.7.2019)

² Portugal – Hrvatska gospodarska komora, <https://www.hgk.hr/documents>, (15.7.2019)

Unazad par godina došlo je do jačanja raznolike industrije. Industrijsku ponudu uglavnom čine odjeća, obuća, namještaj, keramika, naftni derivati, željeznička oprema te brodogradnja. U uslužnom sektoru vodeću ulogu imaju turizam i pomorske usluge dok u poljoprivrednoj ponudi prevladavaju žitarice, masline, povrće, voće i riba, ali da bi se zadovoljile potrebe velike količine se još moraju uvoziti. Najveće gospodarsko značenje (unutar primarne djelatnosti) ima vinogradarstvo, poznato po kvalitetnim vrstama grožđa i svjetski glasovitim vinima.³ Portugal je osmi najveći svjetski proizvođač vina te raspolaže polovinom svjetskog pluta.⁴ Prepun bogate povijesti što za posljedicu ima brojne kulturne spomenike koji su uvršteni na UNESCO-v popis kulturne baštine čine Portugal destinaciju vrijednu posjeta i istraživanja. Također, nisu samo kulturni spomenici ti koji su vrijedni divljenja nego i mnogobrojna nematerijalna kulturna baština. Fado kao najpoznatija portugalska glazba koju karakteriziraju tužne melodije i tekstovi uvrštena je na UNESCO-v popis nematerijalne kulturne baštine. Što se tiče prometne povezanosti Portugal ima dobro razvijenu i kompleksnu cestovnu te željezničku infrastrukturu. Unatoč tome do nekih dijelova unutrašnjosti nije jednostavno doći. Kao tradicionalna pomorska zemlja ima nekoliko glavnih luka među koje spadaju: Sines, Porto, Lisabon, Aveiro, Figueira de Foz, Ponta Delgada i Praia da Vitória na Azorima te Caniçal na otoku Madeiri. Unutarja se plovidba odvija na rijeci Duero (Douro), koja je plovna cijelom duljinom toka u Portugalu (209 km), od granice sa Španjolskom do ušća kraj Porta, a u manjoj mjeri i na rijekama Guadiana i Minho.⁵ Međunarodne zračne luke nalaze se uz gradove Lisabon, Porto i Faro.

Slika 2.: Lisabonska luka

Izvor: <https://en.wikipedia.org>, (15.7.2019)

³ Talan N.; *Portugal, Školska knjiga, Zagreb, 2011., str 21.*

⁴ Di Duca M., Hall R., Hancock M.: *The Rough guide to Portugal, 2017., str 6.*

⁵ Portugal – Hrvatska enciklopedija, <http://www.enciklopedija.hr>, (15.7.2019)

3. POVIJEST LISABONA

Lisabon kao ekonomski, politički i kulturni centar Portugala ujedno je i jedan on najstarijih gradova na svijetu. Iako je točan datum osnivanja ove portugalske prijestolnice nepoznat, smatra se da se njegova povijest proteže još od antičkih vremena. Pretpostavlja se da su ga osnovali Feničani, iako ime potječe od antičke riječi *Olissipo* ili *Ulyssipo*.⁶ Arheološki nalazi ukazuju da je oko 1200. pr. Kr. na području današnjeg grada osnovano feničko naselje Allis Ubbo što znači "sigurna luka". Za vrijeme Rimske vladavine, Lisabon je postao jedan od najznačajnijih gradova Iberijskog poluotoka pod nazivom *Felicitas Julia*.⁷

Slika 3.: Grb Lisabona

Izvor: <https://howlingpixel.com>, (18.7.2019)

U 8. stoljeću Lisabon su osvojili Mauri za čije je vladavine arapski bio službeni jezik a Islam službena religija. Maurski utjecaj još je vidljiv u starom dijelu Lisabona. Pod kršćansku vlast grad je vraćen uz pomoć vitezova križara koje je predvodio prvi portugalski kralj Alfonso I. Stalnom prijestolnicom odnosno glavnim gradom portugalskog kraljevstva postao je 1255. godine. Zahvaljujući pomorskim i trgovačkim vezama s Indijom i Amerikom, Portugal je postao vodećom nacijom Europe, a Lisabon najnaprednijim i najuspješnijim trgovačkim središtem. Međutim, to prosperitetno doba je nenadano završilo. Poviješću osamnaestog stoljeća dominira lisabonski potres iz 1755., vjerojatno jedina epizoda iz portugalske povijesti urezana u opće sjećanje europske civilizacije.⁸ Smatra se jednim od najrazornijih i najsmrtonosnijih potresa u povijesti popraćen požarima i tsunamijima. Prvih godina 19. stoljeća grad su zauzeli Francuzi, trupe Napoleona Bonapartea, potom Englezi. Izbijanjem revolucije 1910. godine Portugal je proglašen republikom. Tijekom drugog svjetskog rata, Portugal je ostao jedan od nekolicine neutralnih zemalja, dok je Lisabon predstavljao glavni prolaz za izbjeglice prema Sjedinjenim Američkim Državama ujedno je bio i mjesto okupljanja međunarodnih špijuna.⁹

⁶ Lisabon – Proleksis enciklopedija, <http://proleksis.lzmk.hr>, (18.7.2019)

⁷ Brief History of Lisbon, <http://www.lisbon-guide.info>, (18.7.2019)

⁸ Birmingham D.; Povijest Portugala, GRAPA, 2004., str 12.

⁹ Short History of Lisbon, <http://www.lisbon-tourism.com>, (18.7.2019)

4. LISABON DANAS

Lisabon kao glavno središte Portugala pruža ponešto za svakoga. Od predivnih spomenika, tvrđava i atraktivnih gradskih ulica pa sve do bogate gastro ponude i raznolikog noćnog života. Povijesni grad pun priča koje čeka za ispričati, gdje sunce sija 290 dana u godini, a temperature rijetko padaju ispod 15° C stupnjeva.¹⁰ Prema podacima iz 2018. godine unutar administrativnih granica grada živi 506.654 stanovnika.¹¹ Na području urbanog dijela grada živi oko svega 2,7 milijuna stanovnika čineći 11. po redu najmnogoljudnijom urbanu zonu u Europskoj uniji.

Slika 4.: Logo

Izvor: www.blog.hfhotels.com, (19.7.2019)

Lisabon je proglašen svjetskom vodećom gradskom destinacijom za 2018. godinu¹² što nije ni čudo jer je Portugal 2017. godine posjetilo oko 24.6 miliona ljudi te svake godine od 2012. bilježi značajan rast broja posjetitelja. Rijetko koji grad ima apsolutno sve, od mora i ugodne klime pa do razvijene infrastrukture i bogate tradicije. Lisabon je upravo to. Destinacija prepuna interesantnom poviješću i uzbudljivom sadašnjoošću. Često uvažava epitete "najljepšeg grada na svijetu". Što se tiče prijevoza, nudi brojne mogućnosti i širok izbor. Od podzemnih željeznica (metroa), autobusa, tramvaja, vlakova i žičara. Najučinkovitije i najbolje javno sredstvo koje služi za putovanje kroz grad je metro čije cijene od 2019. godine iznose 1.50 € za pojedinačnu vožnju te 6.40 € za 24-satno neograničeno putovanje koje uključuje i sve tramvaje i busove.¹³ Postoje četiri linije koje su označene bojama (plava, žuta, zelena i crvena) i prekrivaju većinu značajnih mjesta u gradu. Busovi su često neučinkoviti upravo zbog konstrukcije linija koje idu "cik-cak" putanjom pa vožnja od jednog kraja do drugog kraja linije može trajati nešto više od sat vremena. Tramvajske linije navode se kao turističke atrakcije, pogotovo linija broj 28 koja uvažava čuveni status i jedan je od najreprezentativnijih gradskih simbola.

¹⁰ *Visit Lisboa: Lisboa official site, www.visitlisboa.com, (19.7.2019)*

¹¹ *Pordata, www.pordata.pt, (19.7.2019)*

¹² *World travel awards, www.worldtravelawards.com, (19.7.2019)*

¹³ *Lisbon metro guide and map, <https://lisbonlisboaportugal.com>, (19.7.2019)*

5. TURISTIČKE ATRAKCIJE LISABONA

5.1. Toranj Belem

Jedna od ako ne i najistaknutija kulturna znamenitost Lisabona te Portugala općenito je toranj Belem koji se nalazi u zapadnom dijelu grada. Kula od bijelog kamena upečatljivog izgleda sagrađena početkom 16. stoljeća kao posljedica želje kralja Ivana II. (Joaoa II.). Pod zaštitom UNESCO-a, kula u Belému, nastala je iz vojno – strateških razloga. Da bi zaštitio Lisabon i ušće rijeke Tejo, Don Manuel je naredio da se uz obalu sagradi utvrda kakvu je zamislio još njegov prethodnik Ivan II.¹⁴ Utvrdu je gradio arhitekt portugalske nacionalnosti Francisco de Arruda u vremenskom razdoblju od 1514. do 1520. godine. Utvrdu se također može okarakterizirati kao jednu od najimpresivnijih vojnih građevina u Europi. Također, predstavlja i izvrstan primjer manuelinske arhitekture koju karakterizira implementacija pomorskih motiva i elemenata vezanih uz velika zemljopisna otkrića. Zanimljivo je i da je Toranj izvorno sagrađen na otočiću nedaleko od obale, no s vremenom se rijeka blago povlačila, a obala zbog gradnje neznatno proširivala i tako je danas Belemski toranj praktički spojen s kopnom.¹⁵

Slika 5.: Toranj Belem

Izvor: <https://www.discoverwalks.com>, (25.7.2019)

¹⁴ Talan N.: *Portugal, Školska knjiga, Zagreb, 2011., str 321.*

¹⁵ *Toranj Belem | Vodiči na Putovnica.net*, <https://www.putovnica.net/odredista/portugal/lisabon/sto-posjetiti-znamenitosti-u-lisabonu/toranj-belem>, (25.7.2019)

5.2. Jeronimitski samostan

Turistička znamenitost u zapadnom dijelu grada, u četvrti Belém, koja je odavno uvrštena na popis UNESCO-ve svjetske kulturno – povijesne baštine spada među najvažnije turističke atrakcije u Lisabonu. Samostan Jerónimos sagrađen je na poticaj kralja Manuela I. na samom ulazu u Lisabon (sa zapadne, atlantske strane). Radovi su započeti 1501., a potrajali su gotovo cijelo 16. st¹⁶. Taj manuelinski spomenik s obilježjima kasne gotike i renesanse dodijeljen je redovnicima sv. Jeronima. Njihova misija je bila pružati potporu moreplovcima i kralju putem molitvi. Religioznu građevinu je dizajnirao portugalski arhitekt Diogo de Boitaca u znak sjećanja na povratak Vasca de Game iz Indije.¹⁷ Redovnici su u 19. st. protjerani od strane portugalske vlasti te se taj prostor počeo koristiti u brojne druge svrhe. Danas se tako ondje može posjetiti Pomorski i Nacionalni arheološki muzej. Bez obzira što je riječ o samostanu, on prvenstveno ukazuje na velika portugalska pomorska otkrića te mu se neprestano mnogobrojni turisti dolaze diviti. Mnoge autobusne linije voze do samostana, ali tramvaj broj 15 predstavlja najbolji način putovanja iz centra grada. Cijena karte iznosi 10 €, ali postoje i razne pogodnosti. Ukoliko se posjeti samostan i Nacionalni arheološki muzej cijena karte iznosi 12 €. Posjetitelji stariji od 65 godina imaju pravo na 50% popusta uz predloženo valjanog dokumenta. Također, i studenti i obitelji s djecom imaju tu pogodnost.

Slika 6.: Jeronimitski samostan

Izvor: <https://www.visitportugal.com>, (25.7.2019)

¹⁶ Talan N.: *Portugal, Školska knjiga, Zagreb, 2011., str 320.*

¹⁷ *Jerónimos Monastery*, <https://www.lisbon.net>, (25.7.2017)

5.3. Spomenik otkrićima

Za razliku od Jeronimitskog samostana i tornja Belem, Spomenik otkrićima (Padrão dos Descobrimentos) nije pravi povijesni spomenik, ali kao i oni prikazuje najuspješnije povijesno razdoblje Portugala. Doba velikih geografskih otkrića, to prosperitetno doba kada je Portugal dominirao pomorskom trgovinom između kontinenata. Uz samostan i toranj, Padrão dos Descobrimentos zatvara krug najpoznatijih znamenitosti četvrti Belém. Naime, spomenik nije oduvijek bio na mjestu na kojem se danas nalazi. Prvotno se nalazio u Pradi do Imperio gdje je sagrađen 1940. godine povodom Svjetskog sajma, a za čije je ukrašavanje strukture bio zadužen Leopoldo de Almeida. Zbog nesuglasica o trajnoj lokaciji uništen je tri godine poslije. Kako se približavala 500. godišnjica smrti Henrika Pomorca (*Infante de Sagres ou Navegador*) osobe za koju se smatra da je pokrenula eru velikih pomorskih otkrića, odlučeno je da će se trajno sagraditi spomenik na sjevernoj obali rijeke Tejo. Spomenik je sagrađen 1960. po modelu iz godine održavanja Svjetskog sajma. Ukrašen pomorskim motivima, spomenik ima oblik karavele.¹⁸ Glavni kip predstavlja Henrika Pomorca dok drugi prikazuju važne ličnosti koje su, na ovaj ili onaj način, pridonijele ugledu Portugala u doba otkrića: pjesnike, istraživače, moreplovce, križare i kartografe s ljudima poput Vasca de Game, Magellana, Felipe Landkasterske i Camoesa.¹⁹

Slika 7.: Spomenik otkrićima (Padrão dos Descobrimentos)

Izvor: <https://www.dinheirovivo.pt>, (27.7.2019)

¹⁸ Karavela –jedrenjak razvijen u 15.st. u Portugalu koji se koristio za pomorska istraživanja

¹⁹ Monument to the Discoveries, <http://www.lisbon-tourism.com>, (27.7.2019)

5.4. Lisabonski oceanarij

Lisabonski Oceanarij (Oceanário de Lisboa) zauzima drugo mjesto po veličini u Europi nakon L'Océanogràfic u Valenciji. Broji više od 450 različitih životinjskih vrsta te na taj način ujedno predstavlja i sjajnu turističku ponudu, osobito za obitelji. Sagrađen je 1998. godine u svrhu svjetske izložbe. Sama zgrada "pluta" u oceanu te je do nje jedino moguće doći prelaskom preko mostića. U sredini se nalazi glavni spremnik koji je ujedno i najveći te uz njega se nalaze četiri manja spremnika sa vodom. Svaki spremnik oponaša uvjete u određenom oceanu, odnosno njegovim dijelovima, pa tako imamo središnji 'globalni ocean', dok se u kutovima nalaze 'sjeverni Atlantik', 'Antarktika', 'topli Pacifik' i 'tropski Indijski ocean'. Između središnjeg i kutnih akvarija nalaze se gotovo nevidljive pregrade, pa posjetitelji imaju iluziju da sve vrste doista plivaju zajedno.²⁰ Podijeljen je u dva dijela odnosno dvije razine, a sve se vrti oko velikog centralnog spremnika. Centralni spremnik je vjerojatno najimpresivniji, upravo iz razloga što sadrži stotine životinjskih vrsta te nekoliko tipova morskih pasa, raža i šarenih tropskih riba. Oceanarij je obavezno stajalište ukoliko se putuje s djecom.²¹ Redovna cijena je 15 € dok za djecu između 4-12 godina te starije iznad 65 cijena iznosi 10 €. Za mlađe od 4 ulaz je besplatan.

Slika 8.: Lisabonski Oceanarij (Oceanário de Lisboa)

Izvor: <https://www.flickr.com>, (29.7.2019)

²⁰ Lisabonski oceanarij | Vodiči na Putovnica.net, <https://www.putovnica.net/odredista/portugal/lisabon/sto-posjetiti-znamenitosti-u-lisabonu/lisabonski-oceanarij>, (29.7.2019)

²¹ Oceanarium, <https://www.lisbon.net>, (29.7.2019)

5.5. Most Vasca De Game

Most na rijeci Tejo posvećen portugalskom pomorcu i istraživaču svjetskoga glasa, predstavlja najduži most u Europi. Sagrađen kako bi obilježio 500. obljetnicu njegova povratka iz Indije 1498. godine ali i prometno rasteretio most sagrađen davne 1966. pod nazivom Ponte 25 de Abril. Ipak, Vasco De Gama je bio prvi Europljanin koji je preko Atlantskog oceana dospio do Indije, stoga nije ni čudo da mu Portugalci odaju toliku počast. Iako, most sagrađen 1966. pod nazivom Most 25. travnja (Ponte 25 de Abril) koji se često uspoređuje s Golden Gate Bridgeom iz San Francisca već spaja južnu i sjevernu stranu postalo je očito da razvojem turizma on neće biti dovoljan za sve veći broj posjetitelja. Održavanje svjetskog sajma 1998. (Expo 98) zahtijevalo je izgradnju drugog mosta te novog načina financiranja koje porezne obveznike ne bi koštao apsolutno ništa. Portugalska vlada težila je privatnim tvrtkama za izgradnju i održavanje. Plan je bio prikupljanje cestarina kako bi se prikupilo procijenjenih milijardu dolara za izgradnju. Privatni konzorcij²² Lusoponte, pristao je izgraditi most, ali pod uvjetom da će zadržati ekskluzivnu kontrolu naplate cestarina za oba lisabonska mosta u vremenskom trajanju od 40 godina.²³ Izgradnja je trajala nevjerojatnih 18 mjeseci te je na njemu radilo ukupno oko 3300 radnika. Konstruiran kako bi podnio najveće prirodne nepogode otvoren je za javnost 29. ožujka 1998. za vrijeme održavanja svjetskog sajma. Duljine nešto više od 17 kilometara, spaja južnu i sjevernu stranu Portugala.

Slika 9.: Most Vasca De Game

Izvor: <https://www.lisbon.net>, (29.7.2019)

²² Konzorcij - poseban oblik udruživanja društava i/ili banaka i drugih organizacija radi zajedničkog financiranja određenog većeg posla, za čije financiranje pojedinačno nije zainteresiran ni jedan od partnera.

²³ Ponte Vasco da Gama Bridge Lisbon Guide, <https://lisbonlisboaportugal.com>, (29.7.2019)

5.6. Lisabonska katedrala

Lisabonsku katedralu (Sé de Lisboa) posvećenoj Majci Božjoj mnogi nazivaju draguljem grada Lisabona. Predstavlja jednu od najvažnijih građevina prema povijesnim, vjerskim i umjetničkim vrednotama te je ujedno i najstarija. Njezina izgradnja započela je 1147. godine kada je prvi portugalski kralj Afonso Henriques povratio Lisabon od Maurske vlasti.²⁴ Izgrađena na mjestu nekadašnje džamije, bila je sjedište lisabonske biskupije sa prvim biskupom Gilbertom Hastingsom, engleskim križarem.

Slika 10.: Lisabonska katedrala

Izvor: <https://www.trekearth.com>, (30.7.2019)

S obzirom na njezinu starost pretrpjela je mnogobrojne prirodne katastrofe. Na njoj su izvršeni brojni restauratorski radovi. Kako je vrijeme prolazilo, tako su se i stilovi mijenjali. Stoga danas katedrala predstavlja kombinaciju nekoliko arhitektonskih stilova (romanike, gotike, baroka i neoklasike). Prvi arhitekt koji je radio na katedrali bio je Mestre Roberto (poznat kao Roberto de Lisboa) koji je ujedno radio i na konstrukciji Coimbra katedrale i Santa Cruz samostana. Po završetku katedrale, prvi portugalski kralj Afonso Henriques htio je pridodati na njezinoj važnosti te je naredio da se posmrtni ostaci mučenika St. Vincenta de Zargoze (zaštitnik Lisabona i Valencije) donesu iz Algarve i smjeste u katedralu. Unutar katedrale nalazi se i krstionica gdje je bio kršten sv. Ante Padovanski. Inače portugalski svećenik, franjevac i svetac krsnog imena Fernando Martins de Bulhões rođen upravo u Lisabonu. Ulaz je besplatan, a do katedrale je moguće doći čuvenim starinskim žutim tramvajem broj 28 i 12 te autobusnom linijom 37.

²⁴ Sé Catedral de Lisboa, <https://www.visitportugal.com>, (30.7.2019)

5.7. Dvorac sv. Jurja (Castelo de São Jorge)

Smješten na vrhu najvećeg istoimenog brežuljka sa svojih tornjeva i bedema pružiti će turistima prije svega očaravajući i veličanstven panoramski pogled na grad. Prepun povijesne ostavštine, turistima predstavlja idealno mjesto za upoznavanje najranije povijesti grada. Na padini brda nalaze se i dva gradska naselja pod nazivom Alfama i Castelo. Malu tvrđavu sagradili su Vizigoti (nomadska plemena) tijekom 5. stoljeća. Potom dolazi do izmjena i proširenja za vrijeme Maurske vladavine sredinom 11. stoljeća, dok je za vrijeme kralja Alfonsa I. dvorac transformiran i prenamijenjen u kraljevsku palaču. U cijelosti je obnovljen 1938. godine. Tijekom održavanja projekta restauracije u potpunosti su obnovljeni bedemi, ukrašene su kule te su dodani vrtovi unutar dvorišta. Premda restauracija nije povijesno točna, svakako poboljšava iskustvo posjetitelja te pruža mnogo toga za otkrivanje u kompleksu.²⁵ Danas se tamo nalazi i arheološki muzej koji pruža uvid u različite kulture i stil života koji su pridonijeli izgradnji modernog Lisabona. Tijekom ljetnih mjeseci brojni festivali, izložbe, glazbene i kazališne priredbe održavaju se u vrtovima dvorca osmišljeni kako bi privukli posjetitelje te im pružili nezaboravno iskustvo.

Slika 11.: Dvorac sv. Jurja (Castelo de São Jorge)

Izvor: <https://cdn.civitatis.com>, (31.7.2019)

²⁵ *The Castelo de São Jorge - Lisbon castle*, <https://lisbonlisboaportugal.com>, (31.7.2019)

5.8. Trgovački trg (Praça do Comércio)

Jedan od najbitnijih i najvećih trgova u Lisabonu, koji je povijesno obilježen po svojoj važnosti u trgovinskoj razmijeni, smjestio se na mjestu nekadašnje kraljevske palače (Paço da Ribeira) koju je uništio potres 1755. godine, a čiji se ostatci i danas mogu vidjeti na trgu. Palača je bila jedna od najimpresivnijih građevina u Portugalu, ukrašena umjetničkim dijelima i velikom knjižnicom koja je sadržavala više od 70,000 knjiga.²⁶ Nakon velikog potresa koji je zadesio Portugal, rekonstrukciju i njegovo obnavljanje naredio je Marquês de Pombal, tadašnji premijer. Takva tragedija mnoge bi bacila u očaj, ali ne i njega. Čovjeka sa jasnom vizijom na koji način bi se grad trebao obnoviti. Kao dio rekonstrukcije Pombal je planirao izgraditi trg koji bi parirao najvećim Europskim trgovima. Eugénio dos Santos i njegov pomoćnik Carlos Mardel je bio dvojac nadležan i odgovoran za dizajn novog trga pod nazivom Praça do Comércio . Omeđen sa tri strane u obliku slova "U", gleda prema rijeci Tejo. U centru se nalazi brončani kip kralja José I (Joseph I) dizajniranog od strane Joaquina Machada de Castra. Umjetnika za kojeg se smatra da je jedan od najistaknutijih portugalskih kipara. Iako su planovi bili veliki, oni su se ostvarili te tako danas trg stoji rame uz rame parirajući sa najvećima. Posjetiteljima se puno toga nudi, od izvrsnih restorana i otmjениh kafića pa sve do posjeta povijesnom muzeju, ali ono što je najvažnije da je Praça do Comércio zadržao svoju autentičnost. Tako danas i dalje postoji mogućnost ispijanja kave u kafiću Martinho da Arcada, otvorenom 1782. godine. Omiljenom mjestu nekadašnjeg uvaženog portugalskog spisatelja Fernanda Pessoa.

Slika 12.: Trgovački trg (Praça do Comércio)

Izvor: <https://pixabay.com>, (1.8.2019)

²⁶ *Praça do Comércio, Lisbon - A View On Cities*, <http://www.aviewoncities.com>, (1.8.2019)

5.9. Rua Augusta

Smještena na sjevernom kraju Trgovačkog trga (Praça do Comércio), Rua Augusta nalazi se u srcu Lisabona te predstavlja glavnu šetnicu gradske četvrti Baixa koja spaja trg Rossio i Trgovački trg (Praça do Comércio) . U njoj se nalaze brojni kafići, veliki dućani brojnih poznatih marki kao što su Benetton, Mango, Zara itd. te restorani. Kao i u svim drugim gradovima često je moguće vidjeti ulične izvođače kako zabavljaju prolaznike i predstavljaju neizostavan dio kulture. Ipak, glavnu turističku atrakciju predstavlja slavoluk iz 19. stoljeća (Arco da Rua Augusta) koji ujedno označava i ulaz u tu turistima dobro znanu ulicu. Predstavlja simbol oporavka portugalskog glavnog grada nakon razornog potresa, vatre i tsunamija koji je zadesio grad 1755. godine i uništio njegov veliki dio. Arco da Rua Augusta je dovršen 1873. ali je tek za javnost otvoren 2013. godine. Čvrstih temelja, čiju stabilnost upotpunjuje 6 korintskih stupova²⁷, čine slavoluk zaista jedinstvenim. Na luku i oko njega mogu se naći različite skulpture. Skulpture osoba koje su igrale važnu ulogu u povijesti Portugala. Te dobro poznate ličnosti su Vasco da Gama, Nuno Álvares Pereira i Sebastião José de Carvalho e Melo.²⁸ Također, moguće je doći i na vrh slavoluka sa kojeg se pruža prekrasan pogled od 360° na Trgovački trg (Praça do Comércio), zatim na rijeku Tejo te četvrti Alfama i Baixa.

Slika 13.: Slavoluk Rua Augusta (Arco da Rua Augusta)

Izvor: <http://parkwayinternacional.com>, (2.8.2019)

²⁷ Korintski stil - jedan od stilova u klas. grč. arhitekturi karakteristična stupa s 24 kanelire i bazom poput jonske kojoj je dodana kvadratna ploča plinta s kapitelom oblikovanim kao košara sa stiliziranim lišćem akanta.

²⁸ Arco do Triunfo da Rua Augusta | We Heart Lisbon, <https://www.weheartlisbon.com>, (1.8.2019)

5.10. Trg Rossio (Praça Dom Pedro IV.)

Trg kralja Pedra IV. (Praça Dom Pedro IV.) službeno je ime trga nakon inauguriranja kipa kralja Pedra IV. 1874. godine, ali stanovnici Lisabona nikada nisu prihvatili ime trga i još uvijek ga zovu Rossio. Ovo ime vuče svoje korijene prije potresa 1755. godine, kada je područje trga kralja Pedra IV. bilo središnje otvoreno područje glavnog grada dostupno svim običnim ljudima. Grubi prijevod riječi Rossio je zajednička zemlja te je bio središnji prostor starog Lisabona.²⁹

Slika 14.: Trg Rossio (Praça Dom Pedro IV.)

Izvor: <https://www.tripadvisor.co.uk>, (2.8.2019)

Danas, "zbunjujući trg" predstavlja popularno odredište kako lokalnom stanovništvu tako i mnogobrojnim turistima. Naime, neki ga tako nazivaju upravo iz razloga jer je popločen kamenim pločama u valovitim uzorcima od kojih se nekima zavrti u glavi. Kao glavni trg naravno da predstavlja jednu od najvećih atrakcija grada. Mnogo toga nudi, ali ipak najpopularniji je art-déco³⁰ "Café Nicola" koji je prepun povijesti, tradicije i kulture te u kojem je nekoć učestalo obitavala lisabonska intelektualna elita među kojima je bio poetičar Manuel Maria Barbosa du Bocage. Iako je puno puta obnavljan, ipak je uspio zadržati svoju mističnost. S obje strane trga nalaze se dvije barokne fontane, ali jedna od glavnih atrakcija na trgu Rossio je brončani kip kralja Pedra IV. koji je smješten u sredini. U podnožju kipa su četiri ženske figure koje simboliziraju četiri važne karakteristike bivšeg kralja i cara, a to su : pravda, mudrost, snaga i umjerenost.³¹ Sjeverno od trga posjetitelji mogu vidjeti i proučiti Nacionalno kazalište Dona Maria II., jedno od dva glavna kazališta u Lisabonu. Također, trg predstavlja i važno prometno središte s autobusnim, željezničkim i metro stanicama. Stanica metroa Rossio koja se nalazi ispod trga, spaja se na zelenu metro liniju. Zatim, sjeveroistočno od trga je željeznička stanica

²⁹ *Rossio Lisbon Praça Dom Pedro IV Guide*, <https://lisbonlisboaportugal.com>, (2.8.2019)

³⁰ *Art déco – naziv za pokret u primjenjenoj umjetnosti i arhitekturi koji je nastao nakon međunarodne izložbe dekorativnih umjetnosti u Parizu 1925. godine.*

³¹ *Praca do Rossio Square Lisbon | Top 10 Portugal*, <http://www.top10portugal.com>, (2.8.2019)

Rossio koja povezuje Lisabon s popularnim turističkim odredištem Sintra. Gradom uvrštenim na UNESCOV popis mjesta svjetske baštine u Europi 1995. godine.

5.11. Trg Marquês de Pombal (Praça Marquês de Pombal)

Trg posvećen slavnom političaru Marquêsu de Pombalu koji je nakon razornog potresa koji je zadesio Lisabon 1755. godine naredio njegovo obnavljanje. Inače, Pombal je bio premijer u razdoblju od 1750. do 1777. godine za vrijeme vladavine Josepha I. Na vrhu 36 metara visokog postolja stoji 9 metarski brončani kip uglednog političara Marquêsa de Pombala koji stoji pored lava, simbola snage i vodstva s pogledom usmjerenim prema centru grada kojeg je obnovio. Baza odnosno postolje je prepuna simbolike, na njoj se nalaze motivi kako iz razornog potresa tako i prijelaza prošlog stoljeća. Glavne rezbarije su slonovi koji označavaju moć i vodstvo, dok grubo i šiljasto kamenje pamte razoreno tlo nakon potresa 1755. godine.³² Trg se spaja sa 3 glavne šetnice: Avenue Liberdade, Avenue Duque de Loulé i Avenue Fontes Pereira de Melo te se nažalost pretvorio u područje gdje prevladava gužva tokom cijelog dana. Također, okružen je i sa nekoliko poslovnih sjedišta važnih kompanija, uključujući najveće portugalske banke i neke od najpoznatijih hotela s pet zvjezdica na svijetu.

Iako predložen za izgradnju 1917. godine u ranim danima portugalske republike, svečano je tek predstavljen 1934. godine. Taj spomenik velike kulturne i povijesne važnosti dizajnirali su Francisco Santos, Adães Bermudes and Antonio Couto. Danas je trg glavno stajalište za sve turističke autobuse, mjesto gdje turistički autobusi počinju i završavaju svoje rute.

Slika 15.: Trg Marquês de Pombal (Praça Marquês de Pombal)

Izvor: <https://www.golisbon.com>, (1.8..2019)

³² *Praca Marques Pombal Lisbon Guide*, <https://lisbonlisboaportugal.com>, (2.8.2019)

5.12. Dizalo Santa Justa

Inovativno, praktično i jedinstveno, dizalo Snta Justa je postalo popularna turistička atrakcija. Spaja ulice četvrti Baixa sa okrugom Bairro Alto te ujedno predstavlja i najbrži način transporta iz donjeg dijela Lisabona do gornjeg okruga. Predložen kao rješenje za pomoć pri penjanju početkom 1896. godine, na red za izgradnju je došao tek 1900. godine, dok se svečano otvorenje održalo 10. srpnja. 1902. Uzbuđenje građana se moglo vidjeti na svakom koraku te je tako toga dana prodano svega 3 000 karata. Izgrađen u neogotičkom stilu visine 45 m čija konstrukcija nedvojbeno podsjeća na Eiffelovog tornja. No to nije nimalo čudno jer ga je dizajnirao Raoul Mesnier du Ponsard, inženjer porijeklom iz Porta, koji je bio obožavatelj Gustava Eiffela. Izvorno pokrenut parnim pogonom, motor dizala je 1907. godine zamijenjen električnim.³³ Povijesno gledano, dizalo Santa Justa je spadalo pod neprocijenivi dio lisabonske mreže javnog prijevoza.

Danas prvenstveno ima turističku ulogu. Radi skoro 16 sati dnevno, sedam dana u tjednu. Dvije kabine od drveta i mjedi kreću svakih nekoliko minuta. Za ovu nesvakidašnju atrakciju redovi znaju biti izrazito dugi, ali to ne sprječava turiste u njihovom naumu da sudjeluju u vožnji.

Slika 16.: Dizalo Santa Justa

Izvor: <https://steemit.com>, (19.8.2019)

³³ Santa Justa Lift – Lisbon, Portugal - Atlas Obscura, <https://www.atlasobscura.com>, (19.8.2019)

5.13. Skulptura Krista kralja

Impresivan religiozni spomenik posvećen Isusu Kristu (Cristo Rei) nalazi na južnoj obali rijeke Tejo u gradu Almadi. Do njega je moguće doći prelaskom mosta 25. travnja (Ponte 25 de Abril). Raširenih ruku, visine 110 m (sami kip je visine 28 m), s pogledom na cijeli grad, nedvojbeno podsjeća na kip Krista Otkupitelja na brdu Corcovado u Rio de Janeiru. No, to nije slučajnost. Ideja i inspiracija nastala je nakon posjeta lisabonskog nadbiskupa samome spomeniku u Brazilu. Njegova gradnja završila je 1959. godine, čak deset godina nakon što su radovi započeti. Kip je nastao kao znak zahvalnosti Bogu što je Portugal bio pošteđen ratnih razaranja.

Slika 17.: Skulptura Krista kralja

Izvor: <http://liveportugal.pt>, (22.8.2019)

Dizajniran od strane Franciscoa Francoa de Sousa i Antonioa Linoa koji je bio zadužen za konstrukciju postolja na kojem je smješten kip. Unutar spomenika nalaze se dvije kapelice koje čuvaju relikvije svetaca.³⁴ Osim prekrasnog panoramskog pogleda na cijeli Lisabon, posjetitelji mogu posjetiti i kapelice te na taj način upotpuniti doživljaj.

5.14. Eduardo VII Park

Najveći javni park u Lisabonu, koji se proteže na 26 hektara predstavlja pravu turističku poslasticu. Prvobitno se zvao Park slobode (Parque da Liberdade), ali do promijene u imenu je došlo 1903. godine kada je engleski kralj Edward VII posjetio Portugal kako bi ojačao diplomatske odnose dviju zemalja te od tada trg nosi ime kralja. S vrha parka pruža se prekrasan pogled na centar grada i na rijeku Tejo, stoga posjetitelji ovdje dolaze često kako bi se divili samome pogledu na Lisabon. Povrh svega toga, dolazi do značajnog širenja parka te se on danas koristi u kulturne i zabavne svrhe (sajmovi, koncerti, izložbe). Velike atrakcije unutar parka odnose se na tri staklenika, odnosno, s jedne strane, dva "estufas" (vruća staklenika) u kojima rastu egzotične biljke i kaktusi, i s druge strane, takozvani "estufa fria" (hladni staklenik) u kojem rastu biljne vrste iz hladnih klima. Staklenici su izgrađeni tijekom 1930-tih. Suprotno

³⁴ *National Sanctuary of Christ the King*, <http://www.lisbon-tourism.com>, (22.8.2019)

staklenicima, na istočnoj strani parka nalazi se sportski paviljon "Carlos Lopes", posvećen Portugalskom atletičaru koji je pobijedio u maratonu na Olimpijskim igrama u Los Angelesu.³⁵ Time, posjetitelji mogu uživati u istraživanju raznolikog biljnog i umjetničkog nasljeđa parka te također istraživati sportsku i rekreacijsku arhitekturu.

Slika 18.: Eduardo VII Park

Izvor: <https://www.wikiloc.com>, (26.8.2019)

5.15. Time Out Market Lisbon (Mercado da Ribeira)

Brojni posjetitelji ga posjećuju upravo zbog jedinstvenog gastronomskog iskustva koje im pruža. Radi se o najvećoj i najpopularnijoj tržnici hrane u gradu. Projektu realiziranom 2014. godine za čiju je izgradnju bio zaslužan izdavač magazina pod istim imenom. Danas je ona dio mreže ostalih značajnih tržnica u svijetu koje sponzorira Time Out grupa.³⁶ Smještena u Cais do Sodré, jednom od najpoznatijih kvartova u gradu, s ukupno 24 restorana i 8 kafića pod istim krovom, nudi apsolutno ponešto za svakoga. Naravno, većinu restorana drže poznati Portugalski chefovi, specijalizirani u pripremi autohtonih jela. Tržnica kao takva ne nudi samo novouređeni prostor s restoranima i kafićima nego posjeduje i tradicionalni dio gdje domaći trgovci, prodavači već desetljećima prodaju cvijeće, povrće, voće, kruh i ostale proizvode visoke kvalitete po pristupačnim cijenama.

³⁵ *Edward VII Park (PARQUE EDUARDO VII), Lisbon, <https://www.golisbon.com>, (26.8.2019)*

³⁶ *Time Out Market: Eat Like a Local At The Best Food Market In Lisbon, <https://beportugal.com>, (28.8.2019)*

Slika 19.: Time Out Market Lisbon

Izvor: <https://culinarybackstreets.com>, (29.8.2019)

5.16. Muzej Calouste Gulbenkian

Smatra se jednim od najboljih te ujedno i najotmjenijih muzeja u Portugalu. Sastoji se od zbirke osnivača i moderne zbirke (Centro de Arte Moderna José de Azeredo Perdigão) koje su smještene u zasebnim zgradama okruženim prekrasnim Gulbenkijevim vrtom.³⁷ Mnogi se pitaju zašto je ovaj muzej toliko poseban i zašto iziskuje toliko divljenje posjetitelja? Stvar je u tome da preko 6000 komada umjetnina i ostalih povijesnih vrijednosti smještenih u renoviranoj zgradi iz 1960-tih je pripadalo samo jednom čovjeku. Bogatom armenskom naftnom magnatu imena Calouste Sarkis Gulbenkian (1869-1995), koji je nakon smrti u Lisabonu 1955. godine svoje bogatstvo ostavio portugalskoj naciji odnosno zakladi koja je nosila njegovo ime (*Fundação Calouste Gulbenkian*). Danas ova neprocjenjiva zbirka predstavlja najbolju zbirku klasične umjetnosti u Europi te su svi eksponati označeni na portugalskom i engleskom jeziku. Izložbene galerije sastoje se od dva neovisna kruga koji su postavljeni kronološkim i geografskim redoslijedom. Prvi krug prikazuje orijentalnu i klasičnu umjetnost, uključujući egipatsku koja predstavlja vrhunac prvog kruga zahvaljujući 2,700 godina staroj vazi od alabastera (kamen) te glavi Faraona Senusret III., zatim grčko – rimsku, mezopotamijsku, istočnu islamsku, armensku i dalekoistočnu umjetnost. Drugi krug, znatno drugačiji, uključuje europsku umjetnost s posebnim odjeljcima posvećenima umjetnosti knjige, skulpturi, slikarstvu i dekorativnoj umjetnosti sa posebnim naglaskom na francusku umjetnost iz 18. stoljeća te radove od stakla Renée Laliquea koje zasigurno ljubitelje u povijest i umjetnost neće ostaviti ravnodušnima.

³⁷ *Gulbenkian Museum / PortugalVisitor - Travel Guide To Portugal*, <https://www.portugalvisitor.com>, (31.8.2019)

6. PONUDA SMJEŠTAJA U LISABONU

Naravno, u svakoj višednevnoj turističkoj ponudi koju turističke agencije plasiraju na tržište ubraja se i smještaj koji ponekad ima i ključnu ulogu. Nekome je od izrazite važnosti plan putovanja dok druga usudio bih se reći poprilično manja skupina turista izrazito obraća pažnju na recenzije smještaja u kojemu će boraviti tokom samoga putovanja. Agencije se oslanjaju na hotelski smještaj što je i logično s obzirom na veliku količinu ljudi u grupi te bi smještaj u privatnim objektima bio totalno nepraktičan, a i nemoguć iz razloga jednake cijene za sve koja mora biti potkrijepljena i jednakim uvjetima. Većina posjetitelja koja ide u privatnom aranžmanu okreće se privatnim objektima za smještaj i hostelima upravo iz razloga niže cijene. Vezano uz smještaj Lisabon ima veoma raznoliku ponudu. Ipak, posjetitelje dodatno uveseljava osjetno niža cijena u odnosu na druge zapadnoeuropske poznate prijestolnice u kojim se za smještaj odvaja i troši pravo malo bogatstvo. Zbog svoje ugodne klime, sezona traje dosta dugo što ide u korist brojnim iznajmljivačima te hotelskim lancima. Otprilike od početka proljeća do kraja jeseni pa čak i nešto dulje. U to vrijeme sobe su dosta jeftinije nego tijekom proljeća i ljeta pa se tako npr. hotel s 4 zvjezdice može naći već za 20-ak eura po noćenju po osobi.³⁸ Nakon odluke o rezervaciji hotelskog ili privatnog smještaja postavlja se pitanje u kojem dijelu grada boraviti? Da li odabrati centar ili ipak odsjesti malo izvan gradske vreve? No to opet ovisi o našim preferencijama i budžetu s kojim raspolažemo. Mnogi savjetuju smještaj u užem centru grada radi blizine većine znamenitosti i same ponude grada čija je koncentracija naravno najveća u samome centru. Međutim, zbog razvijene infrastrukture javnog prijevoza, konkretnije metroa, moguće je doći na željeno odredište u kratkom vremenskom periodu i to vrlo povoljno. Kao i u drugim gradovima postoje gradske četvrti koje prati dobar glas i reputacija. Baixa koja predstavlja sami centar Lisabona uz Bairro Alto, Chiadu i Alfamu predstavlja najživotopisniji i najglamurozniji dio grada. Neki od dobro poznatih hotela u četvrti Baixa su: Brown's Downtown Hotel, Hotel Brown's Central, Hotel da Baixa te International Design Hotel čiji je interijer znatno drugačiji od drugih hotela u toj četvrti. Naravno, u ponudi su i hosteli namijenjeni za takozvane "mlade" putnike na budžetu a to su: Yes Lisbon Hostel i Home Lisbon Hostel koji su već dugo godina kontinuirano svrstavani među najbolje hostele svijeta.

³⁸ Smještaj u Lisabonu | Vodiči na Putovnica.net, <https://www.putovnica.net/odredista/portugal/lisabon/smjestaj-u-lisabonu>, (2.9.2019)

7. TURISTIČKA AGENCIJA

Kakvu ulogu imaju turističke agencije i zašto su toliko zastupljene samo su neka od pitanja koje si je prosječni putnik bar jednom postavio. Turistička agencija je gospodarstveni organizam čija se osnovna djelatnost sastoji od organizacije i prodaje putovanja i boravaka te pružanja drugih usluga putnicima i sudionicima turističkog prometa.³⁹ Bilo da se putuje u vlastitom aranžmanu, zasigurno ponude koje plasiraju turističke agencije na tržište neće proći neopaženo. Planiranje putovanja iziskuje jako puno vremena provedenog na traženje smještaja, prijevoza, kalkuliranja potencijalnih troškova itd., stoga dolazi do pitanja kako za određeni budžet proći najpovoljnije, a opet uz neki očekivani standard koji bi nas zadovoljio. Pa tko su onda korisnici usluga odnosno proizvoda turističkih agencija? Skupina ljudi preokupirana poslom, ljudi koji ne žele trošiti svoje vrijeme na planiranje nečega šta se već nudi na tržištu, zadovoljni korisnici. Uočljivo je kako je razvoj turističkih agencija usko povezan uz čovjekovu potrebu i želju da putuje. Iako pojam putovanja seže gotovo 6 000 godina u prošlost, ipak su postanak i razvoj turističkih agencija vezani uz noviju povijest, točnije uz polovicu XX. stoljeća. Naime, u tom razdoblju, pod utjecajem velikih otkrića i drugih velikih promjena u razvoju prometa, povećala se potreba organiziranog putovanja.⁴⁰ U Hrvatskoj se razvoj turističkih agencija odvijao nešto sporijim ritmom u odnosu na zapadne dijelove Europe, ali opet nešto brže u odnosu na istočne dijelove. Razlog tomu su teritoriji koji danas pripadaju Hrvatskoj, a u to vrijeme nisu bili pod njezinim vodstvom. Kada pričamo o ne tako davnoj povijesti i sadašnjem vremenu, postaje nam jasno zašto dolazi do sve veće konkurencije između turističkih agencija. Razvojem tehnologija, točnije interneta, sve postaje dostupno na "dva klika udaljenosti" te predstavlja glavni izvor sklapanja turističkih aranžmana. Prije je situacija bila znatno drugačija te su poslovnice bile jedina mogućnost sklapanja aranžmana. Na turističkom tržištu djeluju brojne vrste turističkih agencija, što je posljedica razvoja turističke ponude i turističke potražnje.⁴¹ Među tolikom konkurencijom, važno je da poduzeće prati dobar glas. Iz prakse je poznato da se povjerenje ljudi teško stječe, a lako gubi.

³⁹ Vukonić B., Keča K., Pukšar I.: „Turističke agencije“, VPS Libertas, Zagreb, 2015., str. 34.

⁴⁰ Vukonić, B.: *Turističke agencije*, Mikrorad, Zagreb, 2003., str. 22.

⁴¹ *Ibidem*, str. 111.

7.1. Zadaci, poslovi i funkcije turističkih agencija

Da bi se bolje shvatili zadaci, a i funkcije turističkih agencija, potrebno je shvatiti odnose koji vladaju među pojedinim sudionicima turističkog tržišta, ali i mehanizam tog tržišta.⁴² Turističke agencije kao takve, imaju mnogobrojne funkcije i zadatke koje moraju obaviti, naravno sukladno zakonu zemlje u kojoj obavljaju djelatnost.

Prema zakonu o pružanju usluga u turizmu, usluge turističkih agencija su:⁴³

- organiziranje, prodaja i provedba paket-aranžmana
- omogućavanje kupnje putovanja u povezanom putnom aranžmanu
- organiziranje, prodaja i provedba izleta
- posredovanje u prodaji paket-aranžmana
- posredovanje u prodaji izleta
- prodaja, posredovanje i rezervacija ugostiteljskih usluga
- prodaja, posredovanje i rezervacija usluga prijevoza
- organiziranje, prodaja i provedba usluga turističkog transfera
- prodaja, posredovanje i rezervacija usluga u posebnim oblicima turističke ponude
- prodaja, posredovanje i rezervacija usluga turističkih vodiča, voditelja putovanja i usluga upravljanja plovnim objektima nautičara (skipera)
- zastupanje domaćih i stranih putničkih agencija
- organiziranje, prodaja i provedba turističkih usluga u kongresnom turizmu
- prihvatanje i ispraćaj gostiju te ostala asistencija gostima za vrijeme boravka, izdavanje računa, naplata, obračun i uplate boravišne pristojbe i drugih pristojbi, vođenje popisa gostiju, prijava

⁴² *Ibidem*, str. 51

⁴³ *Zakon o pružanju usluga u turizmu*, <https://www.zakon.hr/z/343/Zakon-o-pruzanju-usluga-u-turizmu>, NN 130/17, 25/19 (17.9.2019)

boravka i vođenja drugih evidencija temeljem posebnih propisa, a u ime i za račun pružatelja ugostiteljskih usluga u domaćinstvu i/ili poljoprivrednom gospodarstvu

- organiziranje i obavljanje usluga vezanih uz održavanje i čišćenje smještajnih objekata pružatelja ugostiteljskih usluga čiju uslugu posreduju
- posredovanje u sklapanju ugovora o osiguranju putnika i prtljage
- pomoć u pribavljanju putnih isprava, viza i drugih isprava potrebnih za prijelaz granice i boravak u inozemstvu, isprava za lov, ribolov, ronjenje, plovidbu nautičara te drugih isprava potrebnih za organizaciju i provođenje različitih oblika turističke ponude
- prodaja, posredovanje i rezervacija ulaznica za sve vrste priredbi, muzeja i dr.
- prodaja robe vezane za potrebe putovanja (razne putne potrepštine, suveniri, turističke publikacije i slično)
- pružanje usluga u vezi s poslovanjem karticama i putničkim čekovima te pružanje mjenjačkih usluga sukladno posebnim propisima
- prodaja, posredovanje i rezervacija usluga iznajmljivanja vozila (rent-a-car, rent-a- scooter i slično), letjelica i plovnih objekata (rent-a-boat)
- agencijsko-pomorske usluge za prihvat i otpremu jahti i brodica sukladno posebnim propisima

Turističke agencije obnašaju nekoliko osnovnih funkcija te se na turističkom tržištu pojavljuju kao:⁴⁴

- savjetnik (informativno-savjetodavna funkcija)
- promotor (promidžbena funkcija)
- posrednik (posrednička funkcija)
- organizator (organizatorska funkcija)

⁴⁴ Vukonić B., Keča K., Pukšar I.: „Turističke agencije“, VPS Libertas, Zagreb, 2015., str. 38.

Iako su sve funkcije bitne, one se ipak mogu poredati po određenom stupnju važnosti. Tako informativno-savjetodavna funkcija stoji kao jedna od najvažnijih funkcija turističkih agencija s ciljem pružanja svih relevantnih informacija vezanih za uslugu koje najčešće kupce istoimenih usluga zanima. Radi se o pružanju besplatnih informacija i davanju smjernica iz područja ugostiteljstva, putničkog prometa, izdavanja putničkih isprava te ostalih zahvaćenih područja djelovanja turistički agencija. Uglavnom se postiže neposrednim kontaktom s klijentom u poslovnici agencije, te nerijetko telefonskim putem ili elektroničkom poštom.

Nešto drugačijeg karaktera, promidžbena funkcija predstavlja sekundarnu funkciju turističkih agencija. Naravno, svatko bi volio biti tržišni lider, a kako ostvariti taj cilj ili se barem njemu približiti, česta su pitanja koja si postavljaju sudionici tržišta. Odgovor leži u oglašavanju i promociji. Turističke agencije kao način oglašavanja upotrebljavaju raznolik promidžbeni materijal te na taj način promoviraju svoje proizvode i poslovanje s ciljem ostvarivanja veće ekonomske koristi.

Posrednička funkcija od izrazite je važnosti te je ujedno i primarna funkcija turističkih agencija. Predstavlja posredništvo između pružatelja raznih turističkih usluga (hotelskih, prijevoznih i drugih) i korisnika tih istih usluga. Upravo ta funkcija povezuje turoperatore i agencijsko poslovanje. Turoperator prodaju svojih usluga vrši koristeći posrednike (turističke agencije) koje izravno prodaju svoje usluge klijentima, te one ne snose rizik za neprodane kapacitete, dok turoperator snosi rizik.⁴⁵ Provizija predstavlja primarni izvor prihoda turističke agencije, dok kod turoperatora je to prodaja vlastitih proizvoda.

Organizatorsku funkciju turističkih agencija čini formiranje turističkih aranžmana koji se nude na tržištu a mogu biti i naručeni od pojedinaca ili skupina.⁴⁶

7.2. Turističke agencije emitivnog i receptivnog karaktera

Kada govorimo o karakteru poslovanja turističkih agencija, važno je prepoznati razliku. Turističke agencije receptivnog karaktera bave se isključivo usmjeravanjem aktivnosti na prihvata inozemnih turista tj. turista sa inozemnog tržišta u receptivna područja odnosno područja

⁴⁵ Razlika između turističke agencije i turoperatora – Ivan Dodig, <https://dodig.info>, (20.9.2019)

⁴⁶ Pančić Kombol, T. (1994.) *Struktura i međuzavisnost marketinškog sustava turoperatora, Tourism and hospitality management, Vol. 1 No. 1, str. 145-155.*

gdje turističke agencije najčešće obavljaju svoju djelatnost. Naravno sa ciljem zadovoljenja njihovih potreba pri dolasku u destinaciju.

Nešto drugačiji način poslovanja imaju turističke agencije emitivnog karaktera koje se baziraju na ispunjavanju potreba potencijalnih domaćih turista odnosno korisnika za putovanjem i boravkom u inozemstvu.

Dakako nisu sve agencije isključivo samo receptivnog odnosno emitivnog karaktera, nego se zbog potreba tržišta učestalo pojavlju agencije receptivno-emitivnog karaktera.

8. PRIMJER ORGANIZORANOG PUTOVANJA U PROGRAMU HRVATSKIH TURISTIČKIH AGENCIJA

8.1. Mondo travel

U nastavku je priložen primjer organiziranog putovanja u Lisabon od strane emitivne turističke agencije Mondo travel. Radi se o putovanju koje traje 5 dana i uključuje posjetu najvažnijim i najimpresivnijim turističkim atrakcijama i mjestima uz pratnju turističkog vodiča. Uz dovoljno pruženog slobodnog vremena, turisti mogu samostalno proučiti grad, upoznati se s njegovom kulturom te na taj način upotpuniti doživljaj. Putuje se zrakoplovom uz mogućnost doplate za vezani let iz Splita i Dubrovnika.

Primjer 1.: Primjer plana putovanja u organizaciji turističke agencije Mondo travel

LISABON

5 dana, zrakoplovom iz Zagreba, Splita i Dubrovnika.

Program putovanja:

1. dan ZAGREB /SPLIT/DUBROVNIK – LISABON

Sastanak putnika u Zračnoj luci Zagreb, kod šaltera informacija, u 6:30 sati. Let zrakoplovom Croatia Airlines u 7:55 sati, s dolaskom u Lisabon u 10:15 sati. (Mogućnost doplate za vezani let iz Splita i Dubrovnika) Po dolasku u Lisabon slijedi transfer autobusom do najpoznatije lisabonske četvrti Belem, odakle su slavni portugalski moreplovci polazili u misije otkrivanja novih kontinenata. Slijedi razgled: Torre de Belem, Spomenik otkrićima, samostan sv. Jeronima – počivalište slavnog Vasca da Game, trg Praça do Império, Kulturni centar Belem. Nastavak vožnje do hotela. Smještaj i kraći odmor. U popodnevnim satima nastavak razgleda: Trg Marques de Pombal, Avenida da Liberdade, Trg Rossio, četvrt Baixa – središte grada, dizalo Santa Justa, trgovačka ulica Rua Augusta, trgovački trg Praça do Comércio sa Slavolukom i spomenikom kralju Joseu I., Lisabonska katedrala. Predlažemo zajednički odlazak na nacionalnu večeru uz fado program. Noćenje.

2. dan LISABON – izlet SINTRA – PENA – CABO DA ROCA – CASCAIS – ESTORIL

Doručak. Odlazak na cjelodnevni izlet u okolicu Lisabona (uz doplatu). Vožnja autobusom do Sintre, šarmantnog gradića i poznatog odmorišta portugalskih vladara. Šetnja središtem grada do Nacionalne palače, kraljevskog ljetnikovca iz 15. stoljeća. Najpoznatija znamenitost Sintre je čudesna palača Pena, izgrađena na stijeni i okružena raskošnim parkovima s mnoštvom različitih vrsta biljaka iz svih dijelova svijeta. Kombinacija različitih stilova gradnje i živopisnih boja daje dojam pravog dvorca iz bajke. Slobodno vrijeme za posjet i uživanje u zapanjujućem panoramskom pogledu na okolicu. Nastavak vožnje do najzapadnije točke europskog kontinenta, Cabo da Roca i slobodno vrijeme za fotografiranje. Slijedi vožnja do poznatog ljetovališta Cascais, te Estorila, gradića poznatog po utrci Formule 1. Povratak u Lisabon. Slobodno poslijepodne za vlastito istraživanje grada. Noćenje.

3. dan LISABON – izlet OBIDOS – NAZARE – BATALHA – FATIMA

Doručak. Odlazak na cjelodnevni izlet autobusom do Fatime (uz doplatu). Vožnja autobusom do Obidos, jednog od najšarmantnijih portugalskih mjesta, potpuno okruženog zidinama srednjovjekovnog dvorca. Šetnja do crkve Santa Maria. Nastavak vožnje do Nazarea, poznatog ljetovališta na obalama Atlantskog oceana, s dugačkom pješčanom plažom i slobodno vrijeme za ručak. Vožnja do Batalhe i posjet samostanu Santa Maria da Victoria, najljepšem primjeru gotičke arhitekture u Portugalu, s grobnicama nekih od najznačajnijih vladara Portugala. Izlet završava u Fatimi, poznatom marijanskom svetištu. Posjet Kapeli ukazanja, u samom središtu svetišta, izgrađenoj na mjestu Gospina ukazanja. Mjesto ukazanja obilježeno je mramornim stupom na kojem je postavljen kip Gospe. Povratak u Lisabon. Noćenje.

4. dan LISABON

Doručak. Slobodan dan za vlastito istraživanje grada. Predlažemo posjet Parku nacija, Parque das Nações, modernom dijelu grada, u kojem se nalaz trgovački centar Vasco da Gama, kolodvor Oriente – spektakularna građevina nadahnuta gotičkom arhitekturom, Lisabonski oceanarij, most Vasco de Gama na rijeci Tajo – najduži most u Europi. U popodnevnim satima

odlazak do živopisne četvrti Bairro Alto, boemske četvrt prepune restorana, kavana, galerija i trgovina. Predlažemo vožnju legendarnim, žutim tramvajem br. 28, uskim ulicama središta grada i posjet Tvrđavi Sao Jorge s jedinstvenim panoramskim pogledom na grad. Povratak u hotel. Noćenje.

5. dan LISABON – ZAGREB/SPLIT/DUBROVNIK

Doručak. Odjava iz hotela i vožnja autobusom do zračne luke u Lisabonu. Let zrakoplovom Croatia Airlinesa u 10:55 sati. Dolazak u Zagreb u 15:05 sati.

Obavezna doplata za pristojbe zračnih luka 1.190 kn

Popust: dijete do 12 godina 10 % popusta na pomoćnom ležaju, odrasla osoba 5% popusta na trećem ležaju.

Doplata za jednokrevetnu sobu: 1.290 kn

Obavezna doplata za boravišnu pristojbu €2 po osobi i danu (plaćanje na recepciji hotela). Djeca do 13 godina ne plaćaju boravišnu pristojbu.

CIJENA ARANŽMANA UKLJUČUJE:

- prijevoz zrakoplovom Croatia Airlinesa na liniji Zagreb – Lisabon – Zagreb
- pratitelja putovanja
- smještaj u hotelu 4* u dvokrevetnim sobama, na osnovi 4 noćenja s doručkom
- transfer autobusom zračna luka – hotel – zračna luka
- poludnevni razgled grada autobusom
- sve razglede prema programu
- troškove organizacije i prodaje aranžmana

CIJENA ARANŽMANA NE UKLJUČUJE:

- zrakoplovne pristojbe
- ulaznice za kulturno-povijesne spomenike i muzeje koje nisu izrijekom navedene kao uključene
- karte javnog prijevoza za razgled grada
- fakultativne izlete
- troškove osobnih narudžbi
- boravišnu pristojbu
- putno osiguranje

Doplata za vezani let iz Splita i Dubrovnika: od 450 kn

Prtljaga uključena u cijenu: 1 komad predane prtljage do 23 kg + 1 komad ručne prtljage do 8 kg težine, dimenzija 55 x 40 x 20 cm

Fakultativna ponuda (prijava u agenciji, plaćanje na licu mjesta):

- garantirani cjelodnevni izlet autobusom u pratnji vodiča na hrvatskom jeziku: Sintra, Cabo da Roca, Cascais, Estoril € 40 (dodatno se plaća ulaznica u palaču i park Pena, bus po parku, bus od Sintre do palače € 22)
- garantirani cjelodnevni izlet autobusom u pratnji vodiča na hrvatskom jeziku: Obidos, Alcobaca, Batalha, Fatima 50 €
- večera (3 slijeda i piće) uz fado program € 50

Izvor: Mondo travel, <http://www.mondotravel.hr>, (5.9.2019)

8.2. Elite travel

U nastavku se nalazi primjer plana putovanja u Lisabon od strane turističke agencije Elite travel čije je sjedište u jednom od najimpresivnijih gradova Mediterana, Dubrovniku. Putovanje traje 4 dana te uključuje najvažnije turističke atrakcije. Putuje se avionom uz mogućnost doplate za vezani let iz Splita i Dubrovnika.

Primjer 2.: Plan putovanja u organizaciji turističke agencije Elite travel

LISABON

4 dana zrakoplovom iz Zagreba 20.-23.9.2019.

1. dan: ZAGREB /SPLIT/DUBROVNIK – LISABON

Sastanak putnika u Zračnoj luci Zagreb, kod šaltera informacija, u 6:15 sati. Let zrakoplovom Croatia Airlines u 7:50 sati, s dolaskom u Lisabon u 10:10 sati. (Mogućnost doplate za vezani let iz Splita i Dubrovnika). Po dolasku u Lisabon slijedi panoramska vožnja autobusom do najpoznatije lisabonske četvrti Belem, odakle su slavni portugalski moreplovci polazili u misije otkrivanja novih kontinenata. Slijedi razgled: Torre de Belem, Spomenik otkrićima, samostan sv. Jeronima – počivalište slavnog Vasca da Game, trg Praça do Império, Kulturni centar Belem. Nastavak vožnje do hotela. Smještaj i kraći odmor. U popodnevnom satima nastavak razgleda: Trg Marques de Pombal, Avenida da Liberdade, Trg Rossio, četvrt Baixa – središte grada, dizalo Santa Justa, trgovačka ulica Rua Augusta, trgovački trg Praça do Comércio sa Slavolukom i spomenikom kralju Joseu I., Lisabonska katedrala. Predlažemo zajednički odlazak na nacionalnu večeru uz fado program. Noćenje.

2. dan: LISABON – fakultativni izlet SINTRA – PENA – CABO DA ROCA – CASCAIS – ESTORIL

Doručak. Odlazak na cjelodnevni izlet u okolicu Lisabona (uz doplatu). Vožnja autobusom do Sintre, šarmantnog gradića i poznatog odmorišta portugalskih vladara. Šetnja središtem grada do Nacionalne 31alace, kraljevskog ljetnikovca iz 15. stoljeća. Najpoznatija znamenitost Sintre je čudesna 31alace Pena, izgrađena na stijeni i okružena raskošnim parkovima s

mnoštvom različitih vrsta biljaka iz svih dijelova svijeta. Kombinacija različitih stilova gradnje i živopisnih boja daje dojam pravog dvorca iz bajke. Slobodno vrijeme za posjet i uživanje u zapanjujućem panoramskom pogledu na okolicu. Nastavak vožnje do najzapadnije točke europskog kontinenta, Cabo da Roca i slobodno vrijeme za fotografiranje. Slijedi vožnja do poznatog ljetovališta Cascais, te Estorila, gradića poznatog po utrci Formule 1. Povratak u Lisabon. Slobodno poslijepodne za vlastito istraživanje grada. Noćenje.

3. dan: LISABON

Doručak. Slobodan dan za vlastito istraživanje grada. Predlažemo posjet Parku nacija, Parque das Nações, modernom dijelu grada, u kojem se nalaz trgovački centar Vasco da Gama, kolodvor Oriente – spektakularna građevina nadahnuta gotičkom arhitekturom, Lisabonski oceanarij, most Vasco de Gama na rijeci Tajo – najduži most u Europi. U popodnevnim satima odlazak do živopisne četvrti Bairro Alto, boemske četvrt prepune restorana, kavana, galerija i trgovina. Predlažemo vožnju legendarnim, žutim tramvajem br. 28, uskim ulicama središta grada i posjet tvrđavi Sao Jorge s jedinstvenim panoramskim pogledom na grad. Povratak u hotel. Noćenje.

4. dan: LISABON – ZAGREB/SPLIT/DUBROVNIK

Doručak. Odjava iz hotela i vožnja autobusom do zračne luke u Lisabonu. Let zrakoplovom Croatia Airlinesa u 10:55 sati. Dolazak u Zagreb u 15:05 sati.

cijena uključuje zrakoplovne pristojbe u iznosu od kn: 1.190

Popust: dijete do 12 godina 10 % popusta na pomoćnom ležaju, odrasla osoba 5% popusta na trećem ležaju.

Obavezna doplata za boravišnu pristojbu €2,00 po osobi i danu (plaćanje na recepciji hotela).

Djeca do 13 godina ne plaćaju boravišnu pristojbu.

CIJENA ARANŽMANA UKLJUČUJE: prijevoz zrakoplovom Croatia Airlinesa na liniji Zagreb – Lisabon – Zagreb i zrakoplovne pristojbe u iznosu od kn:1.190, voditeljja

putovanja, smještaj u hotelu 3*/4* u dvokrevetnim sobama, na osnovi 3 noćenja s doručkom, transfer autobusom zračna luka – hotel – zračna luka, poludnevni razgled grada autobusom, sve razglede prema 33alace33, troškove organizacije i prodaje aranžmana.

CIJENA ARANŽMANA NE UKLJUČUJE: ulaznice za kulturno-povijesne spomenike i muzeje koje nisu navedene kao uključene, karte javnog prijevoza za razgled grada, fakultativne izlete, troškove osobnih narudžbi, boravišnu pristojbu koja se plaća u hotelu, putno osiguranje.

Doplata za vezani let iz Splita i Dubrovnika: od 490 kn

Prtljaga uključena u cijenu: 1 komad predane prtljage do 23 kg + 1 komad ručne prtljage do 8 kg težine, dimenzija 55 x 40 x 20 cm

Fakultativna ponuda (prijava u agenciji, plaćanje na licu mjesta):

- garantirani cjelodnevni izlet autobusom u pratnji vodiča na hrvatskom jeziku: Sintra, Cabo da Roca, Cascais, Estoril €40 (dodatno se plaća ulaznica u 33alace i park Pena, bus po parku, bus od Sintre do 33alace €22)
- Torre de Belem €7
- samostan sv. Jeronima €11
- Spomenik otkrićima €4
- večera (3 slijeda i piće) uz fado program €50

Izvor: Elite travel, <http://www.elitetravel.hr/putovanje-lisabon/>, (21.9.2019)

Velike su razlike u ponudi između agencija, iako na prvi pogled ne izgleda baš tako. Ponekad agencije znaju imati isti plan putovanja kao npr. turistička agencija Integral i Monto travel ali u većini slučajeva u tom dijelu se bitno razlikuju. Ono u čemu se još značajno razlikuju je broj dana i cijena aranžmana. Naravno i u načinu putovanja. Tako npr. turistička agencija Ideja putovanja i Go putnička agencija osim što nude drugačiji plan putovanja, također nude i mogućnost polaska priključenim letom iz Splita, Dubrovnika, Pule i Zadra.

9. ZAKLJUČAK

Zašto sve više ljudi posjećuje Portugal, pa tako i njegovu prijestolnicu Lisabon? Odgovor je vrlo jednostavan. Raznolika ponuda koja može zadovoljiti i najzahtjevnije turiste. Upravo iz tog razloga proizlazi činjenica, da Lisabon kao destinacija, predstavlja izvrsnu ponudu koju hrvatske turističke agencije već dugi niz godina plasiraju na tržište sa ciljem pružanja zadovoljstva budućim korisnicima. Djelujući kao posrednici između kupaca turističkih usluga i davaoca takvih usluga, njihov utjecaj se očituje u broju dolazaka kako stranih, tako i domaćih turista.

Stoga, istražujući Lisabon putem stručne literature, internetskih stranica, pa sve do osobnih dojmova prijatelja koji su ga nekoliko puta posjetili i uvijek mu se rado vraćali, dolazim do zaključka da je Lisabon grad koji opravdava sve epitete koje danas posjeduje. Iako, određeno razdoblje u povijesti mu nije bilo naklono, točnije 1755. godina koja se navelike pamti po razornom potresu, zahvaljujući odlučnim ljudima kao što je Marquês de Pombal, čija je vizija i misija oko rekonstrukcije grada bila jasna, Lisabon danas stoji kao pobjednik. Puno puta nagrađivan, 2018. godine je proglašen svjetskom vodećom gradskom destinacijom. Poštujući svoju povijest, na svakom koraku se mogu vidjeti skulpture i spomenici koji slave obnovu grada. Bez obzira koji je razlog posjeta, gastronomija, posjet muzejima, razgledavanje grada i njegovih mnogobrojnih spomenika i trgova sa ciljem upoznavanja njegove povijesti, noćni život ili jednostavno upoznati se sa tamošnjim načinom života, Lisabon je ipak najposebnije posjetiti tokom ljeta.

POPIS LITERATURE

Stručna literatura:

1. Birmingham D.: Povijest Portugala, GRAPA, 2004.
2. Di Duca M., Hall R., Hancock M.: The Rough guide to Portugal, 2017.
3. Talan N.: Portugal, Školska knjiga, Zagreb, 2011.
4. Vukonić B., Keča K., Pukšar I.: „Turističke agencije“, VPŠ Libertas, Zagreb, 2015.
5. Vukonić, B.: Turističke agencije, Mikrorad, Zagreb, 2003.

Internetske stranice:

1. A View On Cities, <https://www.aviewoncities.com>, (1.8.2019.)
2. About Lisbon | Lisbon Guide, <http://www.lisbon-guide.info>, (18.7.2019.)
3. Atlas Obscura - Curious and Wondrous Travel Destinations, <https://www.atlasobscura.com>, (19.8.2019.)
4. bePortugal, <https://beportugal.com>, (28.8.2019.)
5. Elite travel: Putovanja, <http://www.elitetravel.hr>, (21.9.2019)
6. Go Lisbon!: LISBON Portugal Tourism Guide, <https://www.golisbon.com>, (26.8.2019.)
7. Homepage | www.visitportugal.com, <https://www.visitportugal.com>, (30.7. 2019.)
8. Ivan Dodig – o turizmu, kulturi i medijima, <https://dodig.info>, (20.9.2019)
9. Lisabon – Proleksis enciklopedija, <http://proleksis.lzmk.hr>, (18.7.2019.)
10. Lisbon - Lisbon Tourism and Travel Guide, <https://www.lisbon.net>, (25.7.2019.)
11. Lisbon Portugal Guide, <https://lisbonlisboaportugal.com>, (19.7.2019.)
12. Lisbon Tourist Information Offices - Lisboa, <http://www.lisbon-tourism.com>, (18.7.2019.)
13. Mondo Travel turistička agencija, <http://www.mondotravel.hr>, (5.9.2019.)
14. Pordata, www.pordata.pt, (19.7.2019.)

15. Portugal – Hrvatska enciklopedija, <http://www.enciklopedija.hr>, (15.7.2019.)
16. Portugal – Hrvatska gospodarska komora, <https://www.hgk.hr/documents>, (15.7.2019.)
17. PortugalVisitor - Travel Guide To Portugal, <https://www.portugalvisitor.com>, (31.8.2019.)
18. Top 10 Portugal - The Best of Portugal, <http://www.top10portugal.com>, (2.8.2019.)
19. Veleposlanstvo Portugala u Hrvatskoj, www.zagreb.embaixadaportugal.mne.pt, (15.7.2019.)
20. Visit Lisboa: Lisboa official site, www.visitlisboa.com, (19.7.2019.)
21. Vodiči kroz odredišta | Putovnica.net, <https://www.putovnica.net>, (25.7.2019.)
22. We Heart Lisbon, <https://www.weheartlisbon.com>, (1.8.2019.)
23. World travel awards, www.worldtravelawards.com, (19.7.2019.)

POPIS ILUSTRACIJA

Popis slika

Slika 1.: Karta Portugala, BizHat.com, http://europa.bizhat.com , (15.7.2019)	2
Slika 2.: Lisabonska luka, Portugal Travel Guide, https:// travel-in-portugal.com , (15.7.2019)	3
Slika 3.: Grb Lisabona, Howling Pixel, https://howlingpixel.com , (18.7.2019)	4
Slika 4.: Logo world travel awards, Blog HF Hotels, www.blog.hfhoteles.com , (19.7.2019)	5
Slika 5.: Toranj Belem, Discover Walks, https://www.discoverwalks.com , (25.7.2019)	6
Slika 6.: Jeronimitski samostan, Visit Portugal, https://www.visitportugal.com , (25.7.2019)...	7
Slika 7.: Spomenik otkrićima (Padrão dos Descobrimentos), Dinheiro Vivo, https://www.dinheirovivo.pt , (27.7.2019).....	8
Slika 8.: Lisabonski Oceanarij (Oceanário de Lisboa), Flickr, https://www.flickr.com , (29.7.2019)	9
Slika 9.: Most Vasca De Game, Lisbon, https://www.lisbon.net , (29.7.2019)	10
Slika 10.: Lisabonska katedrala, TrekEarth, https://www.trekearth.com , (30.7.2019).....	11
Slika 11.: Dvorac sv. Jurja (Castelo de São Jorge), Civitas, https://cdn.civitatis.com , (31.7.2019)	12
Slika 12.: Trgovački trg (Praça do Comércio), Pixabay, https://pixabay.com , (1.8.2019)	13
Slika 13.: Slavoluk Rua Augusta (Arco da Rua Augusta), Parkway Internacional, http://parkwayinternacional.com , (2.8.2019)	14
Slika 14.: Trg Rossio (Praça Dom Pedro IV.), TripAdvisor, https://www.tripadvisor.co.uk , (2.8.2019)	15
Slika 15.: Trg Marquês de Pombal (Praça Marquês de Pombal), Go Lisbon!, https://www.golisbon.com , (1.8.2019)	16
Slika 16.: Dizalo Santa Justa, Steemit, https://steemit.com , (19.8.2019)	17
Slika 17.: Skulptura Krista kralja, Live Portugal, http://liveportugal.pt , (22.8.2019)	18
Slika 18.: Eduardo VII Park, Wikiloc, https://www.wikiloc.com , (26.8.2019).....	19

Slika 19.: Time Out Market Lisbon, culinary Backstreets, <https://culinarybackstreets.com>,
(29.8.2019) 20

Popis primjera:

Primjer 1.: Primjer plana putovanja u organizaciji turističke agencije Mondo travel 26

Primjer 2.: Plan putovanja u organizaciji turističke agencije Elite travel 30